

De verhalenbank Tijdsbeelden bestaat uit korte verhalen over het leven van 47 fictieve historische personen uit de 10 tijdvakken van de commissie De Rooy. Tijdsbeelden sluit aan bij kerndoelen 38, 51, 52 en 53. Ook sluit dit aan bij het nieuw te introduceren “Burgerschapsvorming”.

Aan de hand van zeven thema's die steeds weer terugkeren, leren uw leerlingen over kenmerkende aspecten van de tien tijdvakken. Ook kunnen zij figuren uit verschillende tijdvakken op een speelse wijze met elkaar te vergelijken.

De thema's zijn:

* werken en leren

* leefstijl

* wonen

* normen en waarden

* eten en drinken

* geloof en politiek

* gezondheid

U kunt de website met verhalen als basismateriaal voor uw lessen gebruiken. Anno heeft daarvoor een aantal lessuggesties ontwikkeld. Ook zijn twee voorbeeldlessen met opdrachten gemaakt waaraan de leerlingen zelfstandig kunnen werken. Door de lessuggesties en de extra opdrachten in de voorbeeldlessen is het mogelijk om te differentiëren op de verschillende niveaus van uw leerlingen.

Lessuggesties

De tien lessuggesties hebben vooral betrekking op het thema 'wonen', maar ook andere thema's komen aan de orde. Bij iedere suggestie is aangegeven of het een klassikale les betreft of dat de opdracht individueel of in groepjes gedaan kan worden. Iedere les bestaat uit 45-50 minuten. De suggesties zijn geschikt voor zowel groep 7 als groep 8; u kunt zelf het beste inschatten welke opdrachten door uw groep gedaan kunnen worden. De lessen zijn zowel cognitief als creatief van inhoud en zijn vooral bedoeld om de leerlingen zich te laten inleven in de levens van de personages.

Voorbeeldles: de middeleeuwse stad

Deze les is met name geschikt voor groep 7. De leerlingen lezen de verhalen van enkele personages uit de tijd van steden en staten en maken daarna de opdrachten. De opdrachten zijn bedoeld als verwerkingsopdrachten – sommige zijn wat creatiever van aard. Opdracht 7 en 8 zijn differentiatieopdrachten. De opdrachten kunnen in één les van 45-50 minuten gedaan worden. De leerlingen kunnen hun antwoorden zelf nakijken met het bijbehorende antwoordenformulier.

Deze vragen gaan over de tijd van steden en staten. De meeste antwoorden staan in de stukken over Heloise en Marieke (tijd van steden en staten).

Opdracht 1 – Lezen

Kijk welke personen er in de tijd van steden en staten leefden. Lees daarna de stukken over Heloise en Marieke door – vooral de kopjes 'Werken en leren', 'Wonen' en 'Normen en waarden'. Nu kun je de meeste opdrachten maken.

Opdracht 2 – Standen

In de middeleeuwen waren er drie standen: 1) de geestelijkheid, 2) de adel en 3) boeren en burgers. Er waren ook mensen zonder stand: de onvrije boeren.

Hier zie je alle personen uit de tijd van steden en staten. Bij welke stand horen ze? Zet hun namen achter de goede stand.

- 1) geestelijkheid:
- 2) adel:
- 3) burgers en boeren:
- 4) geen stand: de onvrijen:

Opdracht 3 – De Stad

Vul het stukje in. Gebruik deze woorden:
blauw - gilde – graaf van Vlaanderen - hout – koning van Frankrijk –
lavendel – paars- poort -stad - stadsmuur
Let op: je houdt enkele woorden over.

Gent is een grote De huizen zijn gemaakt van..... De kerk is gebouwd van
Je komt de stad binnen door de..... Heloises man is lid van het..... van lakenververs.
Hij verft het laken Heloise stopt..... in de matrassen. De.....
is de baas van de stad.

.....

Opdracht 4 – Het maken van laken

In Gent maken ze van wol een mooie stof: laken.

a) Hieronder zie je een lijstje dingen die je moet doen voordat het laken bij de kleermaker ligt. Zet een nummer achter de dingen: 1 voor wat het eerst gedaan moet worden, enzovoort..

- laken weven ..
- draad spinnen ..
- schapen scheren 1
- wol wassen ..
- stof verkopen ..
- laken verven ..

b) waarmee wordt het laken geveerd? Noem twee kleurstoffen uit het verhaal van Heloise.

- 1)
- 2)

Opdracht 5 – Waar of niet waar

Zijn de volgende zinnen waar of niet waar? Zet 'waar' of 'niet waar' achter de zin.

Waar / Niet waar

In Gent is de kerk gebouwd van hout

.....

Heloises man is groenverver van beroep

.....

Een poorter is een bewaker van de poort

.....

De stadspoorten zijn 's nachts gesloten

.....

Een gilde is een vereniging van mensen met hetzelfde beroep

.....

Mariekes huis heeft geen dakpannen

.....

.....

Opdracht 6 – Voorwerpen

Voor deze opdracht moet je door alle stukjes van de tijd van steden en staten surfen.

Voorwerp

Naam voorwerp

Persoon

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Opdrachten De middeleeuwse stad.

Extra opdracht 7 – Straten en pleinen

Probeer te bedenken welke straatnaamborden wel en welke niet in de tijd van steden en staten passen. Zet achter ieder bord of dit wel of niet past in de tijd van steden en staten.

Wel / Niet

- Bakkersstraat
- Radioweg
- Willem van Oranjelaan
- Houtzagersteeg
- Blauwververstraat
- Hanzeweg
- Surinameplein
- Gravinnelaan
- Schoolstraat

.....

Extra opdracht 8 – Hanzesteden

Maak deze opdracht als je nog tijd over hebt. Je hebt er een encyclopedie bij nodig.

a) Zwolle was een Hanzestad. Weet je al wat dat is? Het staat misschien in je geschiedenisboek. Kijk anders in de encyclopedie of zoek op het internet. Schrijf op wat je hebt gevonden.

Een Hanzestad is

.....
.....

Opdrachten De middeleeuwse stad.

b) In Nederland waren veel steden lid van de Hanze. Kun je er zes noemen?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

c) Welke belangrijke handelsstad in Nederland was geen lid van de Hanze?

.....
.....

d) Weet je ook waarin de Hanzesteden handelden? In het stuk van Marieke worden een aantal dingen genoemd waarin ze handelden. Zoek er zes op en zet ze in het lijstje hieronder.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6

Deze vragen gaan over de tijd van steden en staten. De meeste antwoorden staan in de stukken over Heloise en Marieke (tijd van steden en staten).

Opdracht 1 - Lezen

Kijk welke personen er in de tijd van steden en staten leefden. Lees daarna de stukken over Heloise en Marieke door – vooral de kopjes 'Werken en leren', 'Wonen' en 'Normen en waarden'. Nu kun je de meeste opdrachten maken.

Opdracht 2 - Standen

In de middeleeuwen waren er drie standen: 1) de geestelijkheid, 2) de adel en 3) boeren en burgers. Er waren ook mensen zonder stand: de onvrije boeren.

Hier zie je alle personen uit de tijd van steden en staten. Bij welke stand horen ze? Zet hun namen achter de goede stand.

- 1) geestelijkheid: Trude
- 2) adel: Caroline, Willem
- 3) burgers en boeren: Marieke, Heloise
- 4) geen stand: de onvrijen: Dolf

Opdracht 3 – De Stad

Vul het stukje in. Gebruik deze woorden:
blauw - gilde – graaf van Vlaanderen - hout – koning van Frankrijk –
lavendel – paars- poort -stad - stadsmuur
Let op: je houdt enkele woorden over.

Gent is een grotestad..... De huizen zijn gemaakt van....hout..... De kerk is gebouwd vansteen....
Je komt de stad binnen door de.....poort..... Heloises man is lid van het....gilde..... van lakenververs.
Hij verft het lakenblauw..... Heloise stopt.....lavendel..... in de matrassen. De.....graaf van Vlaanderen.....
is de baas van de stad.

.....

Opdracht 4 – Het maken van laken

In Gent maken ze van wol een mooie stof: laken.

a) Hieronder zie je een lijstje dingen die je moet doen voordat het laken bij de kleermaker ligt. Zet een nummer achter de dingen: 1 voor wat het eerst gedaan moet worden, enzovoort..

laken weven	4
draad spinnen	3
schapen scheren	1
wol wassen	2
stof verkopen	6
laken verven	5

b) waarmee wordt het laken geveerd? Noem twee kleurstoffen uit het verhaal van Heloise.

- 1) ...mede.....
- 2) ...purper.....

Opdracht 5 – Waar of niet waar

Zijn de volgende zinnen waar of niet waar? Zet 'waar' of 'niet waar' achter de zin.

In Gent is de kerk gebouwd van hout

Waar / Niet waar

.....niet waar.....

Heloises man is groenverver van beroep

.....niet waar.....

Een poorter is een bewaker van de poort

.....niet waar.....

De stadspoorten zijn 's nachts gesloten

.....waar.....

Een gilde is een vereniging van mensen met hetzelfde beroep

.....waar.....

Mariekes huis heeft geen dakpannen

.....niet waar.....

.....

Opdracht 6 – Voorwerpen

Voor deze opdracht moet je door alle stukjes van de tijd van steden en staten surfen.

Voorwerp

Naam voorwerp

Persoon

.....waterput.....

.....Dolf.....

.....verkuip.....

.....Heloise.....

.....Kaart Jeruzalem.....

.....Willem.....

.....Beeld Onze Lieve Vrouwe.....

.....Marieke.....

Extra opdracht 7 – Straten en pleinen

Probeer te bedenken welke straatnaamborden wel en welke niet in de tijd van steden en staten passen. Zet achter ieder bord of dit wel of niet past in de tijd van steden en staten.

	Wel / Niet
Bakkersstraat	wel
Radioweg	niet - er was nog geen radio
Willem van Oranjelaan	niet - Willem van Oranje hoort in de tijd van ontdekkers en hervormers
Houtzagersteeg	wel
Blauwververstraat	wel
Hanzeweg	wel
Surinameplein	niet - Suriname was nog niet ontdekt door Europa
Gravinnelaan	wel
Schoolstraat	niet - er waren nog geen officiële scholen

.....

Extra opdracht 8 – Hanzesteden

Maak deze opdracht als je nog tijd over hebt. Je hebt er een encyclopedie bij nodig.

a) Zwolle was een Hanzestad. Weet je al wat dat is? Het staat misschien in je geschiedenisboek. Kijk anders in de encyclopedie of zoek op het internet. Schrijf op wat je hebt gevonden.

Een Hanzestad is

.....
Een Hanzestad is een stad die lid is van de Hanze. Dat is een verbond van steden die handel
.....
drijven en met elkaar gunstige afspraken maakten. In Nederland is een aantal steden er lid van.....

Antwoorden De middeleeuwse stad.

b) In Nederland waren veel steden lid van de Hanze. Kun je er zes noemen? Je kan bijvoorbeeld kiezen uit: Deventer, Kampen, Zutphen, Zwolle, Groningen, Ommen, Tiel.

c) Welke belangrijke handelsstad in Nederland was geen lid van de Hanze?

Amsterdam

.....

.....

d) Weet je ook waarin de Hanzesteden handelden? In het stuk van Marieke worden een aantal dingen genoemd waarin ze handelden. Zoek er zes op en zet ze in het lijstje hieronder. Je kan kiezen uit: bont, honing, zout, hout, laken, haring, stokvis

Voorbeelden: tijd van de wereldoorlogen

Deze les is meer geschikt voor groep 8. Het is de bedoeling dat de leerlingen zich een beeld vormen van het leven van verschillende personages in de oorlogs- en crisisjaren 1910 – 1940.

De leerlingen lezen de verhalen van enkele personages uit de tijd van de wereldoorlogen en maken daarna de opdrachten. De opdrachten zijn bedoeld als verwerkingsopdrachten – sommige zijn wat creatiever van aard. Opdracht 7 en 8 zijn differentiatieopdrachten. De opdrachten kunnen in één les van 45-50 minuten gedaan worden. De leerlingen kunnen hun antwoorden zelf nakijken met het bijbehorende antwoordenformulier.

Deze vragen gaan over de tijd van 1900-1950 (tijd van de wereldoorlogen). De meeste antwoorden staan in de stukken over Annie, Jannes en Karel.

.....

Opdracht 1 – Lezen

Kijk welke personen er in de tijd van de wereldoorlogen leefden. Lees daarna de stukken over Annie, Jannes en Karel door – vooral de stukjes 'Werken en leren', 'Wonen' en 'Leefstijl'. Nu kun je de meeste opdrachten maken.

Opdracht 2 – Werktijden

De meeste mensen moesten heel lang werken, van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat.

a) Vul in van hoe laat tot hoe laat Annie en Jannes moeten werken.

.....
.....

b) Hoeveel uur `werk` jij eigenlijk? Reken de tijd dat je naar school moet plus de tijd die je nodig hebt voor je huiswerk en klusjes in huis. Hoeveel uur is dat samen?

Ik zit uur op school. Ik besteed uur aan huiswerk en klusjes. In totaal werk ik uur

Opdracht 3 – Het huishouden doen

a) Annie moet hard werken. Maak een lijst met klussen die ze iedere dag moet doen. Noem er minstens vijf.

.....
.....
.....
.....
.....

b) Waaraan kun je zien ze in een modern huishouden werkt?

.....
.....

Opdracht 4 – Eten en drinken

Lees de stukjes 'Eten en drinken' van Dr Udding en Jannes Hornsma.

a) Maak een lijst van wat Dr Udding eet en wat zijn patiënten eten.

Dr Udding	Patiënten Dr Udding
1	1
2	2
	3
	4

b) zet achter ieder soort eten of het duur of goedkoop was.

1	1
2	2
	3
	4

c) Jannes Hornsma kan 3 etenswaren niet meer kopen omdat deze te duur zijn. Welke zijn dit?

1

2

3

Opdracht 5 – Wonen in een plaggenhut

a) Streep de foute woorden door.

Jannes heeft *twee / negen / drie* kinderen. Zijn huis heeft *twee / vijf / één* kamer(s). Zijn bureu wonen in een *plaggenhut / villa / flat*. In de winter is het er *lekker warm / steenkoud*. Ze slapen op een matras gemaakt van *katoen / stro / schuimrubber*. Als ze de huur niet kunnen betalen, *krijgen ze een ander huis / worden ze op straat gezet / worden ze in de gevangenis gegooid*.

b) Weet je wat een plaggenhut is?

.....

.....

c) Waarom gingen mensen in een plaggenhut wonen?

.....

.....

.....

Opdracht 6 – Waar of niet waar

Zijn de volgende zinnen waar of niet waar?

Zet 'waar' of 'niet waar' het achter de zin.

Een werkeloze had een fietsplaatje met een gat erin

.....

Met werkverschaffing krijg je salaris

.....

Annie komt net als veel dienstmeisjes uit Duitsland

.....

Annie mag gaan stemmen

.....

De kinderen van Jannes gaan allemaal naar school

.....

Spekloperij is een schaatswedstrijd

.....

Extra opdracht 7 - De Eerste Wereldoorlog

Bij deze opdracht heb je een lesboek, encyclopedie of internet nodig.

a) Wanneer brak de Eerste Wereldoorlog uit? In

b) De oorlog begon met gevechten tussen Frankrijk en Duitsland, maar al snel deden een heleboel landen mee.

Noem 3 landen in Europa die met Frankrijk meevochten:

- 1
- 2
- 3

Noem 3 landen of gebieden die met Duitsland meevochten:

- 1
- 2
- 3

c) Bij welke groep landen hoorde Nederland?

.....
.....

d) Waarom waren er zoveel Belgische vluchtelingen in Nederland?

.....
.....

Extra opdracht 8 - De 8-urige werkdag

Maak deze opdracht als je nog tijd over hebt. Je hebt er misschien een encyclopedie bij nodig.

In 1919 werd in Nederland de 8-urige werkdag door de regering ingevoerd. Bazen mochten hun arbeiders niet langer dan 8 uur laten werken. De arbeiders waren blij, maar de meeste bazen niet.

Je bent journalist. Je gaat een kort stukje schrijven voor een krant. Daarin leg je uit waarom de 8-urige werkdag is ingevoerd. En je beschrijft wie er blij is en wie niet, en waarom. Probeer je voor te stellen dat jij een arbeider bent die opeens veel minder hoeft te werken voor hetzelfde salaris. Maar stel je ook voor dat je een werkgever bent en dat je arbeiders opeens veel minder gaan werken. Het moet een krantenstukje zijn waarin alle standpunten naar voren komen.

Deze vragen gaan over de tijd van 1900-1950 (tijd van de wereldoorlogen). De meeste antwoorden staan in de stukken over Annie, Jannes en Karel.

.....

Opdracht 1 - Lezen

Kijk welke personen er in de tijd van de wereldoorlogen leefden. Lees daarna de stukken over Annie, Jannes en Karel door – vooral de stukjes 'Werken en leren', 'Wonen' en 'Leefstijl'. Nu kun je de meeste opdrachten maken.

Opdracht 2 - Werktijden

De meeste mensen moesten heel lang werken, van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat.

a) Vul in van hoe laat tot hoe laat Annie en Jannes moeten werken.

Annie werkt van 's ochtends vroeg (= 7uur) tot 10 uur 's avonds. Dat is 15 uur.

Jannes werkt van 4 uur 's ochtends tot 6 uur 's avonds. dat is 14 uur.

b) Hoeveel uur `werk` jij eigenlijk? Reken de tijd dat je naar school moet plus de tijd die je nodig hebt voor je huiswerk en klusjes in huis. Hoeveel uur is dat samen?

Ik zit uur op school. Ik besteed uur aan huiswerk en klusjes. In totaal werk ik uur

Opdracht 3 – Het huishouden doen

a) Annie moet hard werken. Maak een lijst met klussen die ze iedere dag moet doen. Noem er minstens vijf.

Je kan kiezen uit: kolenkachel aanmaken, schoenen poetsen, pap koken, ontbijttafel dekken, trap stoffen, deurbel poetsen, vloer zuigen, was strijken, boodschappen doen

b) Waaraan kun je zien ze in een modern huishouden werkt?

Ze gebruikt een elektrische stofzuiger en een elektrische strijkbout

Opdracht 4 – Eten en drinken

Lees de stukjes 'Eten en drinken' van Dr Udding en Jannes Hornsma.

a) Maak een lijst van wat Dr Udding eet en wat zijn patiënten eten.

Dr Udding

- 1 Vlees
- 2 Verse groenten

Patiënten Dr Udding

- 1 Brood
- 2 Bruine bonen
- 3 Aardappelen
- 4 Pannekoeken

b) zet achter ieder soort eten of het duur of goedkoop was.

1 Vlees / duur	1 Brood / goedkoop
2 Verse groenten / duur	2 Bruine bonen / goedkoop
	3 Aardappelen / goedkoop
	4 Pannekoeken / goedkoop

c) Jannes Hornsma kan 3 etenswaren niet meer kopen omdat deze te duur zijn. Welke zijn dit?

- 1 Aardappelen
- 2 Snijbonen
- 3 Bokking (vis)

Opdracht 5 – Wonen in een plaggenhut

a) Streep de foute woorden door.

Jannes heeft ~~twee~~ / ~~negen~~ / ~~drie~~ kinderen. Zijn huis heeft ~~twee~~ / ~~viif~~ / één kamer(s). Zijn bureu wonen in een ~~plaggenhut~~ / ~~villa~~ / ~~flat~~. In de winter is het er ~~lekker warm~~ / ~~steenkoud~~. Ze slapen op een matras gemaakt van ~~katoen~~ / ~~stro~~ / ~~schuimrubber~~. Als ze de huur niet kunnen betalen, ~~krijgen ze een ander huis~~ / ~~worden ze op straat gezet~~ / ~~worden ze in de gevangenis gegooit~~.

b) Weet je wat een plaggenhut is?

..... Een plaggenhut is een hut gemaakt van gras(plaggen)

c) Waarom gingen mensen in een plaggenhut wonen?

..... Omdat grasplaggen niets kosten. Grasplaggen moeten toch weggegraven worden om bij het turf te komen.

Opdracht 6 – Waar of niet waar

Zijn de volgende zinnen waar of niet waar?

Zet 'waar' of 'niet waar' het achter de zin.

Een werkeloze had een fietsplaatje met een gat erin

..... waar

Met werkverschaffing krijg je salaris

..... niet waar

Annie komt net als veel dienstmeisjes uit Duitsland

..... niet waar

Annie mag gaan stemmen

..... waar

De kinderen van Jannes gaan allemaal naar school

..... niet waar

Spekloperij is een schaatswedstrijd

..... waar

Extra opdracht 7 – De Eerste Wereldoorlog

Bij deze opdracht heb je een lesboek, encyclopedie of internet nodig.

a) Wanneer brak de Eerste Wereldoorlog uit? In ...1914....

b) De oorlog begon met gevechten tussen Frankrijk en Duitsland, maar al snel deden een heleboel landen mee.

Noem 3 landen in Europa die met Frankrijk meevochten.

Je kan kiezen uit: Engeland, Ierland, België, Italië, Portugal, Rusland, Montenegro, Servië, Roemenie, Albanië en Griekenland.

Noem 3 landen of gebieden die met Duitsland meevochten:

- 1 Oostenrijk-Hongarije.....
- 2 Bulgarije.....
- 3 het Osmaanse Rijk (toenmalig Turkse Rijk)

c) Bij welke groep landen hoorde Nederland?

Bij niemand. Nederland was neutraal en deed niet aan de oorlog mee.

d) Waarom waren er zoveel Belgische vluchtelingen in Nederland?

België werd onder de voet gelopen door de Duitsers. Veel Belgen vluchtten naar het veilige Nederland.

Extra opdracht 8 - De 8-urige werkdag

Maak deze opdracht als je nog tijd over hebt. Je hebt er misschien een encyclopedie bij nodig.

In 1919 werd in Nederland de 8-urige werkdag door de regering ingevoerd. Bazen mochten hun arbeiders niet langer dan 8 uur laten werken. De arbeiders waren blij, maar de meeste bazen niet.

Je bent journalist. Je gaat een kort stukje schrijven voor een krant. Daarin leg je uit waarom de 8-urige werkdag is ingevoerd. En je beschrijft wie er blij is en wie niet, en waarom. Probeer je voor te stellen dat jij een arbeider bent die opeens veel minder hoeft te werken voor hetzelfde salaris. Maar stel je ook voor dat je een werkgever bent en dat je arbeiders opeens veel minder gaan werken. Het moet een krantenstukje zijn waarin alle standpunten naar voren komen.

